

SVATÝ JOSEF

NAPSAL JAKUB DEML

KNĚZ CÍRKVE ŘÍMSKOKATOLICKÉ

MCMXLII

Nihil obstat. Censor ex officio:

P. Em. Soukup, O. P.

Nr. 7010

Imprimatur

Olomucii, die 8./5. 1942

Dr. Udalricus Karlik, Vicarius generalis.

Jde krajinou člověk, který má oči k vidění a uši k slyšení. Jde polem, jde lesem, jde lukami, jde vesnicí, jde městem. Co všechno vidí, co všechno slyší tento poutník? Kdyby šel s průvodem královským a byl podle toho oblečen, kdyby vůbec nápadně se lišil od lidí, kteří ho potkávali, anebo které na své cestě potkával on, zdali by viděl a zdali by slyšel tolik a tak, co viděl a slyšel? Neboť svět se bojí svědectví a svědků a když i jednoho svědka po dobrém nebo po zlém se zbaví, strachuje se, že je tu ještě druhý, třetí a další svědek, a nejvyšší stupeň hrůzy je v poznání, že svědka možno odstranit, ne však svědectví. Proto také vznešená knížata anebo králové, kteří milovali svůj lid a ctili spravedlnost, kdykoli chtěli poznati vlastní tvář pravdy, chodili v přestrojení, ba lidská obrazotvornost, letíc za touto myšlenkou, představila nám i takové hrdiny, kteří nějakou vyšší mocí mohli se učinit neviditelnými a takto pozorovali všechno, co se dělalo a stávalo kolem nich ve dne i v noci a na každém místě, takže na příklad na vlastní neviditelné oči se přesvědčovali o tělesné i duševní naprosté dokonalosti některé vznešené dívky: oni ji ustavičně pozorovali a ona o tom neměla ani tušení –

Kdyby tak každý člověk věděl, že jej ve dne i v noci bez přestání někdo vidí a slyší, i když on sám nemá o tom ani tušení!

Není neřesti, která by si nepřála míti soudruha, je to zvrhlá láska. Láska pravá také si přeje míti soudruha, jenže cesta její běží vzhůru jako plamen, kdežto cesta neřesti padá a rozlézá se jako močál a plíseň.

Kdo z nás má tu odvahu, anebo tu nevědomost, aby mohl říci, že nepotkal Svatého Josefa? Chodí všelijak přestrojen, zjevuje se ve všech „společenských vrstvách“ vždycky mlčí, nikdy neprozrazuje svou důstojnost, poněvadž tak je pokorný a poslušný, že o ní neví a kdyby o ní vědět i musel, nechce o ní vědět! Zacpi pramen oběma rukama: čím více na něj tlačíš, čím silněji jej utlačuješ, tím výše vystřikuje. Pramen a skutečná síla se utlačit nedá. „Já jsem, který jsem“, takto sám sebe definuje Bůh. Zaniká to, co není; co není v Bohu, to vůbec není. Co jest, to nezrušitelně a neporušitelně jest v Tom, který Jest.

Svatý Josef žil a nepřestal žít. Bylo by to smutné, kdyby smrtí člověka přestala všechna jeho činnost. Činnost hříšníka, odsouzeného do pekla, také smrtí nepřestává, jenže se podstatně podobá jeho činnosti před smrtí: jeho činnost před smrtí směřem k Zjevení a Dobru nebyla žádná a pokud vůbec byla, stokrát a tisíckrát proti vlastnímu poznání a proti všem vyšším Výstrahám byla zadušena leností a tmou: i to zvíře ještě se nadzvedne nad svůj hnůj, klekne a povstane na všechny čtyři – člověk propadlý neřesti tak těžko povstává a někdy už nepovstává. Potká Svatého Josefa v pokorném přestrojení a s obličejem tak prosícím, a člověk odvrátí hlavu, jde honem dál a dělá, že nikoho nepotkal. Svatý Josef mlčí. Svatý Josef všechno pozoruje, všechno poslouchá a mlčí. Svatý Josef neobyčejně se podobá Svatému Janu Nepomuckému. Svatý Josef je první zpovědník, kterému bylo tolik svěřeno a vyznáno, a on ani slovíčka z toho všeho nikdy neprozradil. Nikdy neprozradil, ale vždycky dokonale posoudil a dobře poradil. Je to až

podivné, že Ježíš Kristus tolik chválí svého předchůdce, Jana Křtitele: „Co jste vyšli na poušť vidět? Třtinu-li větrem se klátící? Nebo člověka měkkým rouchem oděného? Nebylo většího mezi syny žen!“ Takto mluví o Janu Křtiteli, a tak mlčí o svém Pěstounu! Můžeme předpokládat, že toto mlčení o své osobě si Svatý Josef přímo vyprosil, ale i kdyby nevyprosil, jistě si ho zasloužil! Heslo, které se dává na cestu budoucím kněžím: „Na kazatelně buďte jako lvi, ve zpovědnici jako ovečky!“ Svatý Josef, vzor a příklad všech zpovědníků; a čteme o něm v Žalmu 79. takovéto slovo modlitby k Hospodinu: „Ty, jenž vodiš Josefa jako ovci!“ A co čteme v Proroku Isaiáši o Spasiteli? Slyšme: „Obětován jest, protože sám chtěl, a neotevřel úst svých: Jako ovce k zabití veden bude, a jako beránek před tím, který ho stříhá, oněmí a neotevře úst svých“ (Is. 53, 7).

Propast odpovídá propasti, ozvěna hlasu, od věčnosti do věčnosti, od času k času. Poslední ubohý kapláník, sedící ve zpovědnici a dávající rozhřešení nejbídnějšímu tulákovi, jest dědicem nejvyššího a pro nás nejpotřebnějšího privilegia, o kterém jsme právě slyšeli: „Oněmí a neotevře úst svých!“

Takové jest privilegium Svatého Josefa. Svatý Josef podle Evangelii skutku nepromluvil ani slova. „Oněměl a neotevřel úst svých.“ Řekl-li Svatý Jan Křtitel, že není hoden rozvázati Ježíši Kristu řemínky u obuvi Jeho, Svatý Josef neřekl vůbec nic, ale od samého počátku udělal všechno. Svatý Jan Křtitel stojí na křižovatce Starého a Nového Zákona. Svatý Josef už je celý v Zákoně Novém, v zákoně Lásky, které nezáleží na slovech a na vnějších formách, ne-

mluví, mlčí, ale udělá všechno. Klamou se lidé, kteří si myslí, že láska spočívá v slovech a gestech, ti jsou svedeni filmem a divadlem a poesií: život jest víc nežli toto všechno! Život, který má trvat navěky a který vůbec nemá smyslu, netrvá-li navěky, ale tam, kde se budeme milovat bez těla, anebo v těle podle podmínek věčnosti oslaveném a tedy skrz-naskrz proměněném: jak se budeme dívat na své ruce a nohy, na své obličej, na svou postavu a podobu: jak jinak, jak spravedlivě a vznešeně budeme oceňovat slova a gesta své lásky, dá-li nám Pán Bůh si toho zasloužit!

Vita mutatur, non tollitur. Život se mění, ale nezaniká. Tolik už lidí si přálo, aby jejich život zanikl, tak jako zaniká život zvířete, anebo rostliny. Ale doopravdy není ani jediného člověka, který by věřil, že jeho život smrtí zanikne, tak jako na věky v prach se rozpadne mrtvolka utopeného kotěte, anebo tělíčko rorejsa, který v letu se zabil o telegrafní drát. Člověk, který má na svědomí tisíc zločinů, o kterých svět třeba ani neví, ten by si ovšem přál, až jednou umře, aby už nikdy nežil, jenže toto přání jest velmi podmíněčné, a kdyby ten člověk měl dobrou vůli a s pomocí Boží objevil zpovědníka, tak jako v patnáctém století se objevovaly nové, do té doby neznámé části globu, asi takto by se vyznával: Duchovní otče, slyšel jste mou zpověď a tak vidíte, že Kain a Marnotratný syn a Lotr na levici byli přímo svatí proti mně. Herodes prý zavraždil čtyřistačtyřiačtyřicet nemluvňátek, ale kolik jsem jich zavraždil já? Osobně, tělesně a svým učením a svým příkladem! Kolik jsem ubezdušil bezbranných chudých, na mně závislých, mně podřízených, jak

jsem jim zkazil a zkrátil život, já, jenž jsem přece věděl, že jsem za jejich zdraví a za jejich tělesný i duševní prospěch odpovědný! Co jsem dělal se svou manželkou, to je kapitola sama pro sebe, však jste to slyšel, zvíře ani jedno by si to líbit nedalo. A děti mé, pokud byly v mém domě, jaký měly příklad! Ani jednou jsem se nepokřičoval, bylo všeho dost, já se za kříž tak styděl, a když jsme se potkali, říkali jsme si dobrý den, a já si ze všeho dělal dobrý den, pokud neběželo o peníze, já nikdy neměl nedostatku, co je mi po jiných? A když jsem se zastupcem kremačního ústavu podpisoval smlouvu, byl to jen výraz mé touhy, aby nebylo nic, na věky aby se celý můj život a všechny jeho ničemnosti a podlosti rozplynuly v dým, a vítr tam nahoře aby jej rozptýlil do neznáma a do nenávratna, neboť Bůh je dobrý a milosrdenství Jeho je pro všechny, ale já toužím po spálení, po plamenech, po zničení, po pekle – já nevím, jak dlouho trvá, vím jenom, že duše neumírá: já toužím po očistění, neboť jsem špína sama, a toužím tolik po spravedlnosti, neboť jsem se k ní probudil, žízním po ní, a žádné odpuštění nemůže uhasiti tuto mou žízeň, leda bych byl jako ten kámen a strom, anebo jako to zvíře. Vy jste tu na místě Božím a já umírám, chcete mně pomoci, chcete na prach spálit naději mého zoufalství? Chcete-li to, můžete-li to, zbavte mne mé duše!

A slyšeli jsme odpověď: Nedejte se ničím mýlit a ctěte i milujte tuto svou despotku! Není úniku z její moci, a to, čemu říkáte osvobození individua, jest otroctví, a čemu říkáte otroctví, jest jediná vaše svoboda, jen si pro-

třete oči! A ještě! Až kam vidíte? Zhrozili by se vaši přátelé, kdybyste to řekl! A divili by se a žasli by, jak mohli změnit svět a nezměnili, jak jej mohli zlepšit a nezlepšili a jak jsou už jen za všech pět dílů světa před Bohem, před lidmi odpovědní! Ale oni se starají jenom o sebe, oni myslí jako krtci a kapři jenom na sebe. Běda, ó Bože, to nejsou lidé!

Svatý Josef od své nejútlejší maličkosti myslel na Boha, kterého miloval, ctil Jež a pracoval k vůli Němu, poněvadž Jež znal a viděl, že jest ve všem Nejvyšší, Nejnedomyšlitelnější, Nejneodstranitelnější, Nejnepřidatelnější, Nejbudovatelnější, poněvadž „Kdo neshromažďuje s ním, rozptyluje“, rozhazovač, marnotratník, marnožíjec.

Vita mutatur, non tollitur. Život se mění, ale nezaniká. Nikdo ho nemůže vzít kromě Toho, jenž jej dal, a Ten ho nechce vzít, poněvadž by popřel svou lásku k člověku a k jeho svobodě. Tak Bůh miluje člověka, že mu dává svobodu ke všemu, ale zároveň tolik pomocné milosti, aby odolal všemu. Třikrát prosil apoštol Pavel Pána, aby ho zbavil pokušení, aby od něho odstoupil anděl satanův, ale Pán mu odpovídá: „Dostačí ti milost má!“ (II. Kor. 12).

Vita mutatur, non tollitur. Nikdo nemá výmluvy. Je to tak těžké, neutrhout jablko se stromu zapovězeného, jsme-li jinak nasyceni? A takový je každý „první“ hřích! Principiis obsta. Pavučina, nitka, motouzek, provaz, lano. Taková je stupnice. Pramen, potůček, řeka, veletok, moře. Máš na vybranou: růst v hříchu, anebo růst v ctnosti. Zmáhat se v poznání, anebo v nevědomosti. Boha nikdy

neobviňujte, neboť „věrný jest a nedopustí, abyste byli pokoušeni nad svou možnost a nad své síly“ (I. Kor. 10, 13). Kdo přes to v pokušení padne, může dávat vinu jen sám sobě. Bratře, proč svou hanbu jako Adam zakrýváš fíkovým listem, proč se tak naivně okrašluješ?

Vita mutatur, non tollitur. Svátý Josef za svého pozemského života něco myslil, něco chtěl, po něčem toužil, něco konal, nějak pracoval. A na něco nemyslel, něco nechtěl, po něčem netoužil, něco nekonal. A co dělal za svého pozemského života a co nedělal, pokud byl na světě, to zajisté, ovšem dokonale, dělá a nedělá na věčnosti. Kdybychom svým duchem a srdcem obsáhli, co Svátý Josef dělá a co nedělá, byli bychom tak blaženi, že bychom nebyli schopni žádného hříchu a že bychom se divili, proč ještě jsou lidé smutni.

Bůh nezná času, také prostor pro Něj neexistuje, Bůh také neví, co je překážka hmoty, On vstupuje zavřenými dveřmi i skrz hrobový, zapečetěný kámen, a když se rouhavě pije z bohoslužebných kalichů, Jeho prsty (*Digitus Paternae dexteræ*) píše na strop královského cenakula: Mene, Thekel, Fares –

Vita mutatur, non tollitur. Život se mění, ale nezaniká. Jaký byl a jaký nyní jest život Svatého Josefa? Jaký byl v Nazaretě, v Betlémě, v Jerusalemě a v Egyptě, jaký byl v čase, jaký v Bohu, jaký v národě, v lidstvu, v Evropě, v celém světě, v Církvi, v přírodě, ve vědě a umění, v lidském duchu a v lidských dějinách jaký byl a jaký jest?

Jméno Josef znamená Přídavek, Rozmnožení. Není pochyby o tom, že to, k čemu byl člověk povolán tady

na zemi, v jiných formách, ale v podstatě totéž koná i na nebi – anebo v pekle, neboť nelze předpokládati, že Bůh kdekoliv a kdykoliv jen tak lehce mění svůj zákon a řád.

Josef znamená Přídavek. On tedy přidává. Přidávat; možno jenom tam, kde už něco jest. Kdo neumí násobilku, tomu je těžko mluvit o mathematice. Kdo neví, co jsou logarithmy, anebo deskriptivní geometrie, Newtonův zákon a spektrální analýza, co chce dělati v astronomii? A kdo se už dvacet let nemodlí a zapomněl i malý katechismus, jak může citovati Svatou Teresii, Marii z Agredy, Annu Kateřinu Emmerichovou, anebo Lva XIII? Tito právě jsou kardinální svědkové toho, že Svatý Josef žije a pracuje v Církvi Páně a bude v ní žít i a pracovati až do konce časů –

Svatý Josef jest Přídavek. Přidávati možno tam, kde už něco jest. Něco není tady málo, je to Ježíš a Maria. To je Něco. Ježíš a Maria. On je Přídavek, Pěstoun. Starý Zákon znal mannu, křepelky, vodu ze skály, ohnivý sloup a měděného hada – Josef k tomu všemu přidává, i k těm sedmi rokům egyptského hladu: k zákonu spravedlnosti, zákon lásky, k vodě křest, k manně Eucharistii, k hadovi Ježíše Ukřižovaného, jenž už skrze svou Matku potřel hlavu jeho –

Svatý Josef žije, pracuje, staví, přidává na díle Božím, na zdech nebeského Jerusalema, města Božího, a každá doba, každý člověk i každý národ, může o tom vědět a svědčit, i se přesvědčit, neboť Život se mění, ale nebere.

Svatý Josef má stále víc a víc práce. *Iustus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur*: jako cedr liba-

nonský zmnožen bude. Libanon znamená „Bílý“ pohoří. „Chválu vzdávej neplodná, kteráž nerodíš: prozpěvuj chválu a řehci, kteráž jsi nerodila, neboť mnoho bude mít synů opuštěná, více než ta, která má muže, praví Hospodin“ (Is. 54, 1). Opuštěná a svobodná jsou tu jednoznačné. Panna Maria a Církev. Milion posvěcených Hostií, milionkrát Ježíš Kristus v milionech Mariiných synů Komunikantů, k nimž náležejí i všichni ti, kteří Krista přijímají, nebo dle svatého Pavla „odívají, na sebe oblékají“ apoštolstvím, mučednictvím, vyznavačstvím, panenstvím, svatým vdovstvím – a k těmto všem ještě zvláštní výsadou a nikoliv na odlehleém místě náleží i Svatý Josef, který sice není otcem Ježíšovým, ale „chválu vzdává a prozpěvuje chválu a řehce – opuštěný, svobodný – neboť má mnoho synů, více než ten, který má ženu“ –

Svatý Josef není knězem, ale jest Pěstounem Velekněze a tak i pěstounem každého kněze (Jidáš pražádné omluvy nemá, má bídík jen statisíc marných výmluv), ochráncem a pěstitelem eucharistické Pšenice, evangelického Zrna hořčičného, hořké, trpké, ale jediné oživující a ozdravující Oběti, pěstitelem a ochráncem Božského na této zemi a na všech nebeských tělesech, v našich duších i srdcích – jak bychom to řekli určitěji a přibližněji? Pěstitelem a ochráncem Spasitelnosti! Neboť toto slovo zahrnuje „všechnen Zákon a všechny Proroky: Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své. Toť jest největší a první přikázání. Druhé pak se jemu podobá: Milovati budeš bližního jako sebe samého.“

Vzkřísit sebe k životu věčnému, k tomu božskému, k nadtělesnému, k nesmrtelnému, to je povinnost celkem chápaná a jaksi obecně uznávaná, asi tak, jako užitečnost elektrisace a kampeliček. Co se týká mne samého, to velmi rád a ochotně přijímám a schvaluji, mám-li z toho prospěch. V tomto smyslu svět připouští, ba i fedruje mravnost, a když se to přeloží do jazyka křesťanského, dostaneme tento negativ: opatrnost v neřesti. Mluvíme-li o těchto věcech před Svatým Josefem, on mlčí jako vždy a dělá své.

Řekli jsme, že svatý Josef je pěstitelem a ochráncem Spasitelnosti. Jaké je a co znamená toto slovo? Všemi myšlenkami, všemi city, slovy a skutky milovat Boha. To se rozumí jako samo sebou a to se také celkem, teoreticky připouští a uznává – méně však už se uznává a připouští to druhé: starost o bližního, smysl pro odpovědnost za bližního! A tak vidíme, že jistí lidé pečlivě zamykají svůj dům, svou stodolu, sýpku, svůj sklep, svou šatnu, svůj chlév a kurník a svou komoru, všechno to bedlivě a úzkostlivě pěstují a opatrují, také svá pole, své lesy a své louky i zahrady, ale jenom a jenom k vůli sobě a pro sebe. Tito lidé tvoří jakoby obec v obci, stát ve státě, národ v národě, svět ve světě, víru ve víře, boha v Bohu. To jsou ti zákonníci a farizeové. Oni rozumějí jenom tomu, co jim může prospět. Oni ctí, milují a uznávají jenom to, co udržuje a zvětšuje jejich majetek a snad ještě, jak se mylně domnívají, jejich čest. Ale oni svou čest vidí jenom v penězích. Aby oklamali své svědomí, oni v neděli a ve svátek ani jednou nevynechají služby

Boží, ba i na požehnání jdou, i na pobožnost křížové cesty a jsou v bratrstvu svatého růžence – ale dveře jejich jsou zavřeny Chudému, což není cigán, vandrák, nebo flašinetář – těmto se dával ten pětník, nebo krajíc, nebo ten žvanec pro koně – člověk se nějak musí vykoupit od té žebroty, je to protivné, nu, ale celkem to mnoho nestojí a je to jednou za čas, a křesťanské svědomí se tím hermeticky zalepuje, jak se voskem zavíčkávají ty šesti-boké buňky ve včelích plástech – a když umřeme, dá se na tu mši svatou a správně se zaplatí, faráři, kostelníkovi, hrobaři, měchošlapu i těm ministrantům v hospodě, ta svačina celfotrovi a nosičům, doma ten čaj družičkám a kmotříčkům – a zas to jde všechno dál: jenom nám řekněte, proč tuhle ti pořádní a pobožní křesťané nechťejí chodit ke Stolu Páně? Ne, že by nechodili, oni chodí jednou, třikrát, nebo i pětkrát do roka, ale kupodivu: jen při jistých příležitostech, tak jako na jarmaku se příležitostně kupují dojáky, čepáky, šátky, šněrovadla a papuče, a potom je zase na čtvrt roku pokoj, prodávají se vajíčka, tvaroh, máslo, drůbež a jsou zase peníze na „takové maličkosti“ – ano, to je to: proč se ten Chléb náš vezdejší, proč se to každodenní svaté Přijímání považuje za takovou jarmareční maličkost? Na to nám odpovídá Svatý Josef: Protože se nevěří. Protože skutečně se nevěří. A co chtějí od Boha lidé, kteří Mu nevěří? Co mohou od Boha očekávat lidé, kteří doufají jen ve své vlastní síly? A proč vůbec do svého života si stěžují lidé, kteří milují jen samy sebe? Jen sami sebe ctí! Jen sami sebe uznávají! Jen sami sobě pomáhají, jen sami sebe zvele-

bují, podporují, šetří, chválí, doporučují – bližní pro ně vůbec neexistuje a pokud se blíží, anebo ukazuje, ať už v jakémkoliv způsobu, vždycky je to „obtížný cizinec“, tak jako z hnojůvky smrad, anebo ze psa veš – – A tak se mu dá almužna, ba dokonce almužna bohatá, vždyť je to snad i zastřený Kristus, který se tak rád přestrojuje, „člověk nikdy neví“, může to být, vskutku, snad je to Ježíš Kristus sám, i dá se almužna nadlidská, plných pět slepičích vajec: Svatý Petr je večer roztlouká a praví: „Mistře, křesťané se patrně zdokonalují: dnes už jenom tři záprtky!“ A Mistr odpovídá: „Petře, zastrč meč svůj do pochvy, a pomodli se za ty, které pokouší ďábel vajec znehodnocených, ano, modli se za ně: v tom domě bude veliká neplodnost!“

To je patrně podobenství, ale ptáme-li se Svatého Josefa, jak to vlastně je s tou láskou k Bohu a možno-li ji vůbec izolovat od Lásky k bližnímu, možno-li ji tak destilovat a filtrovat, aby se vůbec odloučila od lásky k rodičům a bratrům a sestrám a krajanům a spoluobčanům a spolulidem, Svatý Josef odpovídá: Co mne pokoušíte a z práce vyrušujete? Máte to v Evangelích!

Hledali jsme v Evangelích a čteme tam:

Když pak přijde Syn Člověka ve své velebnosti, a všichni andělé s ním, tedy posadí se na trůnu velebnosti své: a shromáždění budou před ním všichni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, a postaví ovce zajisté na pravici své, kozly pak na levici.

Tehdy dí král těm, kteříž na pravici jeho budou: Pojdte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připra-

veným od ustanovení světa. Neboť jsem lačněl a dali jste mi jísti, žíznil jsem a dali jste mi pít, hostem jsem byl, a přijali jste mne, nahý jsem byl, a přioděli jste mne, nemocen a navštívili jste mne, v žaláři jsem byl a přišli jste ke mně!

Tehdy odpoví jemu spravedliví řkouce: Pane, kdy jsme tě viděli lačného a nakrmili jsme tebe? žíznivého, a dali jsme ti nápoje? Kdypak jsme tě viděli hostě a přijali jsme tebe? anebo nahého, a přioděli jsme tebe? Anebo kdy jsme tě viděli nemocného, aneb v žaláři, a přišli jsme k tobě?

A odpovídá král, dí jim: Amen pravím vám: pokudž jste to učinili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, mně jste to učinili.

Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného, kterýž jest připraven ďáblu a andělům jeho. Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti, žíznil jsem, a nedali jste mi pít, hostem jsem byl, a nepřijali jste mne, nahý, a neoděli jste mne, v žaláři, a nenavštívili jste mne!

Tehdy odpoví jemu i oni, řkouce: Pane, kdy jsme tebe viděli lačného, neb žíznivého, aneb hostě, nebo nahého, neb nemocného, aneb v žaláři, a neposloužili jsme tobě?

Tehdy odpoví jim, řka: Amen pravím vám: Pokudž jste toho neučinili jednomu z menších těchto, ani mně jste neučinili!

I půjdou tito do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.

Proč Syn Boží v této jedné řeči a hned za sebou opakuje tytéž skutky milosrdenství čtyřikrát? Chce-li už někdo tuto řeč sprovodit se světa, nebo aspoň ji zlehčiti, nazve ji epickou rozvlácností a už tím ji sníží na produkt ryze literární, odhodí ji jako více nebo méně zdařilou báseň do kategorie symbolismu, slovem tak či onak, implicate nebo explicate, nepřímou nebo výslovně prohlásí po školsku za předmět poetiky, nebo etnologie, za věc indiferentní, tedy mravně i naukově naprosto nezávažnou. Vždyť jsme slyšeli sýčka hejkálka: Tuhle ta podobnost, to je prostě způsob a záliba orientálců, takhle oni mluví ustavičně, oni vůbec nemluví jinak. Oni nemusejí žít jako my v takovém shonu, oni mají na takové cirkumloky času dost –

Jsou čtyři strany světové, a čtyřikrát opakuje a každému člověku i národu na srdce klade Ježíš Kristus šestero skutků lásky a milosrdenství. Už tím čtyřnásobným jmenováním každý ten skutek čtyřikrát zdůrazňuje, aby snad v nějakém mnohořečování nebo mnohomuzicírování nebo nadzámování a breptání jako pleva ve větru se neztratil, vždyť to není pleva, je to těžký kov, je to ryzí zlato, a Pán Ježíš slovy svými dává mu tvar a ražení! Možná, že se tato drahocenná, ve výhni Nejsvětějšího Srdce přetavená a pročištěná mince tu a tam zakutálí do stoky a do bahna, do toho smradu, jaký cítila Svátá Teresie, když jí bylo zjeveno peklo – ach, jak lehce se přenáší evropský, civilisovaný člověk do světa mythů a legend a oper a dramat, aby unikl skutečnosti, kterou honem označuje za legendu, mythus, epos a hru, aby nemusel viděti svou

duši a svět tak, jací jsou: a kolik to Upanišád a Darwinův vyplývá, aby nemusel viděti svou duši a svět tak, jací jsou – aby mohl znát, ctít a milovat jenom sám sebe a jenom sobě samému sloužit a tak na věky spasen být – Ale Spasitel uznává jenom takového člověka, který rozumí, co je to spasitelnost, člověka, který ví, co je to bližní a skutek lásky a milosrdenství. Kdo nevyšel ze sebe, a kdo zná a miluje jen sebe, to ještě není člověk, to je v nejlepším případě polovepř, anebo poloop.

Ale řekne někdo: Šestero skutků milosrdenství nejen doporučuje, nýbrž přímo rozkazuje Ježíš Kristus a podle těchto právě skutků rozdělí národy a lidi na kozly a ovce. Pokoj lidem na zemi dobré vůle. Já dobrou vůli mám, ale na všech těch šestero skutků milosrdenství nestačím, na př. kterak já mohu někomu darovat šaty, když sám se oblékám všelijak? Dobře člověče, ale není vyloučeno, že na jeden z těch šestero skutků stačíš, však Spasitel neříká, že je každý musí konat všechny, ani neříká, že je máme konati současně, najednou, a tím už nás poučuje, že je máme konati kdekoli a kdykoli se nám naskytne příležitost – a také tu nezáleží na kvantu, vždyť i čteme v 21. kapitole u Svatého Lukáše: Pohleděv pak Ježíš, uzřel ty bohaté, kteříž metali dary své do pokladnice. Uzřel pak i jednu vdovu chudičkou, ona vrhla dva penízky. A řekl: Vpravdě pravím vám, že tato chudá vdova více darovala nežli všichni ti druzí. Neboť jim přebývalo: tato však z nedostatku svého, všechno své živobytí, které měla, darovala –

Ale řekneš: Já nemám ani ty dva penízky, abych dal

almužnu. Já nemám vůbec nic takového, abych mohl vykonati některý z těch šesti skutků milosrdenství, a tak i při nejlepší vůli nejsem já ovce, nýbrž kozel.

Když Kain zavraždil bratra a Bůh se ho ptal: Kaine, kde jest Abel bratr tvůj? Odpověděl zpuštěně: Což jsem já strážcem bratra svého?

Kdo se ptá, nerad dá. Předně, není vůbec pravda, že bys nebyl s to, abys vykonal aspoň jeden z oněch šesti skutků milosrdenství. A především není pravda, že bys nikterak nebyl zodpovědným za některého člověka, na př. za otce, za matku, za manželku, za dítě, za přítele, za spolužáka, za spoludělníka, za rodinu, za obec, za okres, za národ, za Církev, za Evropu, za lidstvo, za celou zemi a za celý svět, i za zvířata, za rostliny, za stromy: a to do té míry a do té závaznosti, jaké místo zaujímáš na stupnici bytostí, a to nikoli z nějaké moci společenské, nýbrž z poznání a určení, které ti ustanovil Bůh.

Ale dejme tomu, že fysicky jsi opravdu na všechny strany bezmocný a nemůžeš splnit ani ten jediný skutek, který na posledním soudu požádá Ježíš Kristus, a ty Mu na tom posledním soudu podle toho také odpovíš a budeš se vzpírat proti té kozlovině a levici – Ježíš Kristus ti odpoví: Příteli, nečiním tobě křivdy; co jsi vykonal anebo nevykonal, to by tak nepadalo na váhu, jenže tys vůbec neměl lásky k bližnímu, a ten tvůj nejbližší bližní jsem já: ty sis na mne vůbec nevzpomněl, natož abys si vzpomněl na tu bláznivou Marušu, která potřebovala aspoň nějakých těch škrambalů a mrzla a žila docela bez tvého zájmu jak ten pták chocholouš z mrvy: tys měl pro ni jenom

posměch, a tvá manželka řekla, že by ji nechtěla ani hodinku na práci v kuchyni, protože z ní padají vši, ale bratře, to jsou vši tvé vlastní bratrské nelásky a nezájmovosti – hleď, jak se tebe štítí tvá vlastní manželka!

Ale dejme tomu, že by se stal ten div a zázrak, že bys fysicky skutečně za celý svůj život ani jednou neměl příležitost, vykonati tak či onak, více nebo méně ani jediný z těch šesti skutků milosrdenství – bratře, neutíkej a nepřetvařuj se! Což nemáš duši? Či už tak hluboko jsi zapadl do své nevěry, tak dalece jsi se odcizil Bohu, že nevěříš v sílu modlitby, v záslušnost utrpení, sebezáporu, postu, v moc mocnějších, ať jsou tady na světě, ať jsou na věčnosti? Ty že nemáš žádných známostí a koneksí? Nikomu nemůžeš napsat žádost, nikomu poradit, nikomu pomoci, nikoho ani potěšit? Často je potřeba jenom té útěchy, jenom té návštěvy, jenom toho jednoho slova! Nikde nemůžeš ztratit ani to slovo? Nemůžeš se aspoň přimluvit? A když ne u lidí, tedy u Boha, který je přece i dnes ještě všemohoucí – kdybys věřil!

Kdybys měl srdce! Neboť už tím, že máš soucit s bídou a utrpením bližního, skutečný, srdečný soucit: skutečně pomáháš tomu bližnímu, házíš dobrou minci na váhy Nejvyšší Spravedlnosti, miska, která tak hluboce klesla, na jednou se zdvihá –

Ze stavení vyřítíl se pes vlčák, vrhl se na bezbrannou ženu, povalil ji na zem a pokousal. Ta povalená a pokousaná byla žebračka, ale na prahu toho stavení stála selka, stála docela klidně a docela klidně přihlížela k tomu, jak ten pes vlčák dlachní tu žebračku. Žebračka se jak

tak vyprostila, vstala a povídá té selce: „Mosite se dát pozor na toho psa!“ A ta selka, majíc paže přes hrud klidně založené, docela klidně, ale zároveň povýšeně povídá: „Me máme psa pojištěnyho!“

Řekněte si, křesťané, jak daleko má psí fena od poznání, že hřích je škodou nejen toho, kdo jej páchá, nýbrž i škodou celého pokolení lidského, a že přijde čas, kdy se tato škoda do posledního penízku a se stoprocentními úroky musí nahradit?

To všechno poznával, tomu všemu dokonale rozuměl Pěstoun Páně, Svatý Josef. Můžeme si představit, že on neznal Písmo Svaté, anebo že mu rozuměl ledabylo a tak, jak mu rozuměli fariseové? Bůh nesvěřil Matku svého Syna, nejkrásnější z krásných, tupci a nevědomci. Komu z nás mohl by ji svěřiti, jak ji svěřil Svatému Josefovi? Kdo z nás je tak vyučen ve víře? Kdo tak vyniká ctnostmi? Kdo je tak vážný, tak vyrovnaný, tak moudrý, tak statečný, tak velkodušný? *In populo gravi laudabo te*, v lidu vážném budu tě chváliti (Žalm 34, 18), ale kdo je dnes vážný? Kdo váží své slovo, kdo má takové srdce, aby ještě něco vážilo, koho ještě můžeme brát vážně? Ó Svatý Josefe, který jsi duchem, srdcem, i rukama a očima vylačněl, vyžíznil, vychutnal a nanejvýš citlivě vyvážil každické slovo, které pro všechny věky vyšlo z úst Božích, blesk pravdy a chléb života, slituj se nad naší temnotou a troufalostí, ty, kterému bylo dáno chovati a opatrovati Slovo Věčné, umlč nás svou mlčenlivostí ty, jehož vědění bylo, jako vědění prvního člověka, nejobsažnější –

Jedna věc je jistá: ze Ježíš Kristus to, co řekl, mínil

doslova. Když tedy výslovně a přímo vyjmenovával těch šestero skutkův milosrdenství, mínil vskutku hladové, žízňivé, nahé, nemocné, hosty a vězně. Jsa však Bohočlověkem, pamatoval při tom na tyto postižené nejen tělesně a hmotně, nýbrž zajisté i ve smyslu duchovním, jak patrně z těchto Jeho slov: Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem Božím (Luk. 4, 4) a blahoslavení, kteříž lačnější a žízňější po spravedlnosti (Mat. 5, 6), a ne Mojžíš dal vám chléb s nebe, ale Otec můj dává vám chléb s nebe pravý – Já jsem chléb živý, který jsem s nebe sestoupil: bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude navěky, a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest – Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti v sobě života. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější. Neboť tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm (Jan 6). A co odpovídá Ježíš ženě Samaritance? „Kdybys znala dar Boží, a kdo jest ten, kterýž praví tobě: Dej mi píti, ty bys snad byla prosila jej, a dal by tobě vody živé. Kdo se napije vody, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody skákající do života věčného“ (Jan 4).

Takže slovo „Lačněl jsem a dali jste mi jísti, žíznul jsem a dali jste mi píti“ má v krajinách duše na tisíce ozvěn a významů, na př.: jako pramenitou vodou osvěžili jste nevědomého a v nitru uvadlého mým učením; postarali jste se, aby skrze vodu a Ducha Svatého znova se narodil a uzřel království Boží (Jan 3, 3); sami jste byli příkladem a povzbuzovali jste jiné, aby podle přání Církve

chodili často, ba i denně ke Stolu Páně, nebo aspoň přijímali duchovně, touhou; pochopili jste a vysvětlovali jste slovo Ježíše Krista na kříži, když visel mezi nebem a zemí a řekl: Žízním. A nedělali jste tento výklad ani tak slovy jako skutky, dělali jste to jako Svatý Josef, který nemluvil, ale v sobě pro všechny duše se trápil a tak je vykupoval a jim nadlehčoval, jak to činí i pro nás, neboť život se mění, ale neodnímá –

Po Panně Marii nikdo hlouběji a nikdo dále nevnikl do podzemních jeskyní Svatých Textů a neporozuměl jejich architektuře a významu jako právě Svatý Josef, kterému od počátku časů a od pradávna bylo ustanoveno chrániti Stánek Boha Nejvyššího, Moudrost věčnou. Kterak asi on chápe a vnímá to slovo: Nahý jsem byl a přioděli jste mne? Ó Pěstoune Páně, jest ještě možno, abys ty člověka zachránil, až mu přede všemi hodovníky řekne král: Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního? Ty jsi zvláštním patronem umírajících, tebe svatá Církev nazývá Postrachem zlých duchů, aspoň v hodinku mé smrti slituj se nad mou nahotou a honem ji přioděj, tak jako Jafet a Sem, jdouce pozpátku a odvracejce tváře své, přikryli nahotu Noema, otce svého, jenž neznal sílu toho, co pil –

Nemocen jsem byl a navštívili jste tebe. Ne jako Elifaz Themanský a Baldad Suhský, kteří navštívili nemocného přítele jenom proto, aby mu řekli, že trpí spravedlivě, ba že zaslouží ještě horších trestů, protože je veliký hříšník, a jeho víra že nebyla upřímná, však prý se i rouhá, že by bylo na čase, aby se k Bohu obrátil a byl po-

kornější a ke všem lidem, hlavně ke své manželce a k přátelům laskavější a trpělivější –

Na tento způsob Svatý Josef nenavštěvuje nemocné. Svatý Josef nemocným docela nic nevyčítá. Přináší jim své srdce, svůj soucit, který jest tak silný, že přemáhá všechna slova, a tak upřímný, že ani dost málo nelichotí a nezatajuje. Soucit falešný vůbec nás nepotěšuje, tak jako předstíraná láska. Duše nikdy se nemýlí! A Svatý Josef, nejsvědomitější posluchač hudby pramenů, nezáleží na tom, zda v čase, či ve věčnosti, neboť on tak plně žil v tomto čase, že ani nemohl nežít plně ve věčnosti – co byl pro něj čas? dva břehy potůčku, vroubeného balšínkem a pomněnkami, nad ním přeletují ocelově modrá šídla a žlutočervené babočky i běláskové, a v něm nad zlatým dnem se prohánějí bleskurychlé rybičky –

Ó Svatý Josefe, kterak ty si vykládáš to slovo: Nemocen jsem byl, a navštívili jste mne?

Do tvých přečistých očí se díváme a tam čteme tuto odpověď: Nechte, ať mrtví pochovávají mrtvé své. Nechte, ať mrtví spalují mrtvé své. Mrtvé může křísiti jen Bůh. Proste Pána, aby aspoň vaši přátelé nebyli mrtví. Bože, Bože, jak jsou mrtví! Už jsou docela vlašni. Docela lhošteiní. A řečeno jest: Andělu církve laodicejské piš: Toto praví Amen, svědek věrný a pravdivý, kterýž je počátek stvoření Božího: Vím skutky tvé, že nejsi ani studený, ani horký: Ó bys studený byl, aneb horký! Ale že jsi vlažný, a nejsi ani studený, ani horký, počnu tě vyvrhovat z úst svých. Neboť pravíš: Jsem bohatý a mám všeho dost a ničeho nepotřebuji, a nevíš, že jsi ty bídný a ubohý

a chudý, i slepý, i nahý. Radím tobě, abys sobě koupil ode mne zlata ohněm zkušného, abys byl bohatý a oblečen byl v roucho bílé, a neukazovala se hanba nahoty tvé, a mastí sílicí pomaž oči svých, abys viděl. Já, které miluji, kárám a trestám. Rozhorliž se tedy a čiň pokání! (Zj. Sv. Jana 3).

Nemoc je nástroj, nemoc je milost, nemoc je pomoc, nemoc je moc. Proto se modlíme: Od náhlé a nenadále smrti vysvoboď nás, Pane!

Pravda, Kristus uzdravoval nemocné, u hrobů a ostatků Svatých, také v Lurdech a na jiných svatých místech dějí se zázraky. Zázračně i mrtví vstávají. Ale při tom všem rozhoduje – ať to víme, či jen tušíme – cena duše. A aj, přinesli mu šlakem poraženého ležícího na loži. A vida Ježíš víru jejich, řekl šlakem poraženému: Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchy tvé! (Mat. 9). Je to podivné, má uzdravit člověka raněného mrtvicí a odpouští mu hříchy. Nejprve mu odpouští hříchy a potom ho uzdravuje. Tak si to představuje i Svatý Josef. Ale tak si to nepředstavují lidé tohoto světa. Oni nejprve volají lékaře, věří jenom lékařům, doufají jenom v lékaře, ale Ježíš Kristus zůstává docela vedle, On, který sám sebe nazývá lékařem a praví: „Nepotřebují zdraví lékaře, ale nemocní“, a hned vysvětluje, co míní tou nemocí a tím zdravím: „Nepřišel jsem volat spravedlivých, ale hříšných k pokání“ (Luk. 5). Přišel zajisté Syn člověka, aby spasil, co bylo zahynulo. A co se vám zdá? Kdyby někdo měl sto ovec, a zabloudila by jedna z nich: zdaliž nenechá devadesátidevít na horách a nejde hledat té, kteráž zabloudila? A nahodí-li

se mu nalézt ji: amen pravím vám, že se raduje nad ní víc než nad devadesátidevít, kteréž nezabloudily“ (Mat. 18).

Svatý Josefe, ty rozumíš nemocem, protože od věků a od pradávna jsi vyvolen, abys rozuměl a opatroval na tomto nemocném světě Zdraví.

„Potom ho našel Ježíš v chrámě a řekl jemu: Hle, učiněn jsi zdrav; již nehřeš, aby se ti něco horšího nepřihodilo!“ (Jan 5, 14). Tento člověk byl třicet osm let těžce nemocný. A jak patrně, byl tak dlouho nemocen jenom proto, že hřešil.

Řekl básník: Všechna bolest země pochází ze tmy.

A říká Svatý Josef: Všechna bolest země pochází z hříchu. Všechna nemoc tělesná z nemoci duše. Něco z Adama, něco z nás samých. Něco jsme zdědili, něco sami jsme zavinili. A Svatý Josef mlčí: Dřív než povoláte lékaře, povolajte kněze! Proč se tak bojíte Ježíše Krista? Vy obyvatelé noci, proč Vás tak znepokojuje a děsí den? Jak zbytečně se strachujete! Což jste nečetli: Proklet budiž člověk, který doufá v člověka? (Jer. 17, 5). Z toho je patrné, že blahoslavený, spasený a zachráněný je člověk, který důvěřuje v Boha! Této svaté pravdě učme se od Svatého Josefa!

Říká-li svatý Bernad o mučedníku sv. Viktorovi: Vstupuje na nebesa v lesku triumfů a proslaven zázraky, clarus triumphis, miraculis gloriosus, zda-liž neplatí toto slovo i o Pěstounu Páně? A tam na nebesích odpočívá voják zasloužilý po lopotách a námáhách svaté skončené služby: *pausat miles emeritus post labores sudoresque sacrae peractae militiae*; místem jeho je štěstí, korunou jeho vznešenost,

sídlem jeho výsost; *locatur, feliciter, coronatur nobiliter, et sublimiter sedet*; nic už neohrozí jeho zdraví a bezpečnost, žije v naprostém klidu, jenže ten klid týká se jeho samého a nikoli nás: on sám je v dokonalém pokoji, ale o nás je dokonale starostliv; *securus quidem sibi, sed nostri sollicitus*. A právě tato všestranná a ustavičná péče a starost o tebe, o mne a o všechny ostatní duše, pokud o nich není ještě rozhodnuto, ano, to jest kus jeho věčné blaženosti. Čím více jsi zaměstnán, ať v myšlenkách, ať tělesnou prací, tím rychleji ti ubíhá čas. Mladému člověku se zdá, že čas je líný, děti se obávají, že se těch vánoc ani nedočkají: duch jejich se upírá jenom na jednu událost, na jednu slavnost, na jedno potěšení, na jeden den, protože ještě nepoznaly bohatství života a plnost každého dne. Kdo prý se učí jezdit na kole, dopouští se z počátku té chyby, že utkví očima na jednom místě před sebou a také dojede jen k tomu místu a tam se svalí. A to se mu přihází tak dlouho, dokud si nenavykne viděti současně dál než kam jede.

Velicí svatí (a který Svatý není veliký?) bývali nešťastni, když museli jít spát; i oddalovali spánek a zkracovali a šidili jej jak jen mohli. Milovali vigilie, ale i když usnuli, jejich spánek nebyl tělesný, zvířecí, neprostupný, neprůhledný a jako mokré dřevo těžký, nýbrž platilo o něm slovo Písně: *Ego dormio, sed cor meum vigilat*, já spím, ale srdce mé bdí. Takový byl i spánek Svatého Josefa, taková jest i jeho věčná blaženost. On spával nikoli na zemi, nýbrž na křídlech svého ducha, která byla docela rozpjata a jako křídla kolibříků, anebo některých lyšajů se nad květinou pohybují tak rychlým tempem,

že to není ani znát, i zdá se, že tito tvorové jsou lehčí než vzduch, a divíme se, že se nad jedním místem vznášejí a nespádnou. Ale i orel v nejprudší své činnosti pod samým nebem s rozpjatými křídly nad propastmi visí zdánlivě jak dřevěný. Anebo můžeš-li, rozeznaj od sebe paprsky kola rozvířeného cirkulací. Říká-li Bůh, že stojí za dveřmi a tluče (Zjev. Sv. Jana 3, 20), osmělujeme se namítnout, že o dveřích Svatého Josefa to neplatí, tam nebylo žádných dveří, ani ne dveří spánku, takže Anděl docela bez překážky a docela neslyšně vcházel a vycházel, a když vešel, promluvil, a když promluvil, nečekal, až se mu odpoví, neboť viděl, že tu není žádného odporu, žádných námitek, žádných pochybností, žádné překážky, ani ne překážky spánku. V celém jeho životě nikdy mu nebylo třeba výzvy a napomenutí jako nám: Bratři, hodina jest, abychom již ze sna povstali! Neboť jeho spánek byl jak polední stín uprostřed olivového háje v jižních krajinách: to není stín v našem severském smyslu, mnohem spíše je to zase světlo, jenže světlo očima hmatatelnější –

Kdyby byl Pěstoun Páně nosil prsten s královskou pečeti na ruce své a byl oblečen v roucho kmentové a měl zlatý řetěz na hrdle svém jak jeho egyptský Předobraz – ještě více: kdyby se nám zjevil v pravé podobě své důstojnosti, ba už jen v podobě svých ctností a dokonalostí – zdaliž bychom jej vůbec uviděli? Jak oči sov a koček a netopýrů jsou oči naše; milují šero a tmu. Ale i kdyby nějaký Anděl naše oči připravil, jak připravil oči Tobiašovy, a my náhle uviděli Svatého Josefa v celé jeho

slávě: zdaliž bychom se netřáslí hrůzou, jak se třáslí provinilí Židé, když uzřeli oslňující obličej Mojžíše, vycházejícího z oblaku a mlhy, v nichž mluvil s Hospodinem?

Slavíček ze všech zpěvavých ptáků nejkrásněji zpívá, ale staví své hnízdo nízko při zemi a je oblečen hůř než vrabec. Panna Maria na tak zvaný první pohled nikterak se nelišila od jiných nazaretských, chudých, dělnických žen. Proto také Její Snoubenec nesměl se lišiti od jiných nazaretských, chudých, dělnických mužů. Byl jen tesařem. Svatý Josef a Panna Maria byli tak jednoduší, tak neodlišní a nenápadní, že to zmátlo i samého satana, natož aby to nezmátlo toho hospodského, který je vyhnal z hospody, když tehdy hledali nocleh v Betlemě. Kdo z nás lidí nalezne odvahu, aby změřil svými smysly a svou inteligencí poníženost a hloubku pokory, do které jako Punkva v černou a hluchou jeskynni tmou lidským i ďábelským zrakům se skryli Panna Maria a její Snoubenec. Touto dokonalou odloučeností od světa Bůh Odplatitel chránil jejich bezpříkladnou krásu a lásku. Jak byli blaženi v této naprosté ztracenosti, jak sršely jejich heroické ctnosti z rajske půdy tohoto ticha, v slunci a teple Boží milosti, v liliovém ovzduší nejzazší důvěrnosti a nejčistější neznámosti! Extrema se tangunt, propast vyzývá propast, abyssus abyssum invocat. Vyzývali se navzájem, ale všemi propastmi byli od sebe vzdáleni, tito milovníci Boha, tito vyvolení, tito nejbližší přátelé Boží, tito manželé, tito snoubenci, tito panicové: *virgines enim sunt et sequuntur Agnum, quocumque ierit*; panicové jsou a následují Beránka, kamkoli se hne (Apoc. 14, 4).

Nejen Panna Maria a Svatý Josef, nýbrž všechny věci Boží na této zemi jsou na pohled jednoduché, ano, na pohled, neboť svět už dávno neví, anebo nikdy nebude vědět, jak veliký, jak naprostý je rozdíl mezi hrou a životem, mezi ano a ne, mezi přetvářkou a vážností, mezi předstíráním a prostotou. Svět, kterému jako ďáblu je prostota naprosto neznámá a cizí, svět se pohoršuje nad slovem Zjevení, nad Texty Svatého Ducha, nad prostotou prostot: nad Písmem Svatým, neboť *omnis sermo ejus carnalibus tenebrae sunt, et Verbum ejus infidelibus nox est* (S. Hilarius) – smyslníkům všechna řeč jeho je tmou, a Slovo jeho nevěrcům jest noc. Castis casta. Když pes objevil bibli, velice se divil, co ten člověk na tom má. Nasytit hladového, napojit žíznivého, obléci nahého, navštívit nemocného, přijmout hosta a podobné úkony – vždyť to je tak zvířecí a zvířeti podobné –

Ano, pane pse, tobě se to podobá, ty to uznáváš, ale jsou lidé, kterým se to nepodobá a kteří toho neuznávají. A těchto lidí je na světě, co jich vždy bylo a do soudného dne ještě bude: na chlup a na puntík devěta-
devadesát procent ze sta. Milý pane pse, kdybyste šel vesnicí, anebo městem a navštívil všechna smetiště a všechny čínžáky a selské tak zvané a dobře zvané usedlosti, usedl byste na bobek a předníma nohama byste uchopil svou ušlechtilou psí hlavu a nemohl byste ani posoudit, ani dobře určit, jste-li dva tisíce let před Narozením Krista Pána, či dva tisíce let po Ném. Bůh vás chtěl uchránit náhlé smrti, neboť Bůh stvořil všecko, i bylo všecko velmi dobré, Bůh miluje i psy a proto je nechal v nevědomosti.

Ano, je to tak prosté: nasytit hladového, napojit žíznivého, obléci nahého, přijat hosta, navštívit nemocného nebo vězně – ale toto vše je slaviček, který sice nejlépe a nejlíbezněji zpívá ze všech zpěvavých ptáčků, jenže staví své hnízdo nízko při zemi a je oblečen hůř a všedněji než vrabec. Chudé vždycky máte mezi sebou, potřebné, nuzné, nešťastné, to je tak všední – „ale mne ne vždycky, máte“ – ano, Pane, nikdy nemůžeme vědět, nemáme-li tě už naposled. Ó Svatý Josefe, jak se musíme stydět za každé své slovo před tebou, z jehož úst není zaznamenáno ani jediné slovo!

Ani jediné?

Že ani jediné?

Vskutku, ani jediné!

I zakrýváme si oběma rukama svůj hříšný obličej a padáme na tvář před Božím oltářem a vzýváme pokorně Ducha Svatého, aby nám vnukl nějaké slovo před svým Stánkem, na stupních mezi jeho dvířky a mezi věčnou lampou – — — — —

Maria, Svatostánku!

Josefe, chudáku, dělníku, tesaři: vidíš, k tobě si ještě troufám. Dále a výše bych se neodvážil, leda s tebou, leda skrze tebe: Svatý Josefe, ty víš, co jsem, vezmi mne s sebou, ani si netroufám říci, abys mne vzal za ruku, jenom mne vezmi s sebou, já se vůbec neukážu, ty půjdeš napřed a já za tebou; já se vůbec neukážu, já se schovám za tvým pláštěm, jako dítě za sukně matčiny, ty už víš všechno, tobě jsem otevřel své srdce, vidíš, že už nic

jiného v něm není, nemám žádné zadní myšlenky, umřít chci a proto nic jsem nezatajil, na věky chci žít s tebou, miluji tě k vůli sobě a toužím milovat tě i k vůli tobě – ty nemusíš vůbec promluvit, ty Nemluvný a já Němý – jaká to propast mezi vinou a svatostí: Svatý Josefe, ty jen se k Panně Marii přiblížíš, třeba i na více kroků, ba třeba i jen myšlenkou, a tvá myšlenka je vždy a vždy jen přímlovou, ó milovníče bližního, ó křesťane, ó ty, který ustavičně zapomínáš sám na sebe – i kdybych v této chvíli mluvil a měl mlčet, kdybych jakoukoliv prázdnotou v této minutě se prohřešil: Svatý Josefe, nezapomeň na mne v hodinku smrti, ty Postrachu zlých duchů!

Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi – –

A totoť jest svědectví Janovo, když k němu poslali Židé z Jerusalema kněze a levity, aby se ho tázali: Ty kdo jsi? – I vyznal a nezapřel; a vyznal: Já nejsem Kristus! – I otázali se ho: Co tedy? Eliáš jsi ty? I řekl: Nejsem! Prorok jsi ty? A odpověděl: Ne. Tedy řekli jemu: Kdo jsi? ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali; co pravíš sám o sobě?

Řekl: Já hlas volajícího na poušti: Spravte cestu Páně – –

Když se tato řeč stala, Svatý Josef už nebyl na světě. Odešel se světa, a nevíme, kdy a kde. Evangelia naposledy o něm mluví, když bylo Ježíšovi dvanáct let. Na svatbě v Káni Galilejské nebyl, protože čteme: Byla tam matka Ježíšova. O Svatém Josefovi ani slova. Tehdy už byl mrtev. Kdy, kde a jak umřel, o tom Evangelia mlčí,

tak jako v Evangelích mlčí Svatý Josef. Účelem Evangelíí, úmyslem Ducha Svatého nebylo, psát život Svatého Josefa, nýbrž zobrazit, slovem zachytit život Ježíše Krista, a ještě ne všechen a celý, nýbrž pokud je toho potřeba k naší víře a k našemu spasení.

Jisto jest, že jerusalemská Židé neposlali kněze a levity k Svatému Josefu, aby se ho tázali: Ty kdo jsi? Taková otázka a takové poselství zdálo se jim být nemístné a naprosto nedůstojné. Kdo byl Josef, a kdo byli ve své představě oni? Josef byl jen tesařem a k tomu docela chudý. Kdyby byl bohatý, nebyl by tesařem. Jak se mohou učení, vzdělání, společensky dobře vychovaní a v důstojnostech postavení Židé tak zahodit, aby poslali své podřízené kněze a levity k muži, který jak tak se živí prací svých rukou? Oni sami ani prstem na nic takového nemáklí; beztoho se dosti pošpiní prachem, který obecně poletuje v suchém vzduchu, takže tolikrát za den a hlavně před jídlem musejí si umývat ruce, z té luzy šíří se tolik nemocí a nákazy –

A tak žádnému nenapadlo, aby se zeptal Svatého Josefa: Ty kdo jsi?

To je velká otázka, a každý z nás by na ni mohl dát svou vlastní odpověď, podle toho, jak dalece je schopen sám za sebe odpovědět na otázku: Ty kdo jsi?

Svatý Josef nebyl knězem, nýbrž jen ochráncem kněžství, ale právě proto, že je ochráncem kněžství, není radno o něm mluvit v minulosti. Ale proč se neříká Ochránce Páně, nýbrž Pěstoun Páně? Ochrana není sice slovo podřadné, ale zajisté druhořadé, poněvadž vyplývá z Pěstoun-

ství, jest jeho derivátem. Jak možno pěstovat a nechránit? Možno však chránit a nepěstovat, jak dělají malé děti, anebo v prériích lovci stád. Svatý Josef jest Pěstounem, a tento titul nezbytně se týká budoucnosti, přímo s ní souvisí a zahrnuje budoucnost. Šedesátiletý člověk zalesní sto hektarů půdy, vysází ji borovicemi. Tento člověk ví, že ze všech těchto borovic nebude mít nic, protože se jich nedožije. A přece je sází. Proč je sází, když za svého života žádného užitku z nich mít nebude? Naopak, škodu, neboť ty sazenice stály tolik peněz, a jaké mzdy se musely platit nádeníkům! A přece ty borovičky zasadil, přece jen založil ten veliký les! Proč? Proč? Na tuto otázku nezná odpovědi ani brouk, ani veverka, ani hříbek, ani kráva, ani kapr. Žádné hovado. Ani sobec. Odpověď na ni zná jenom člověk. Bytost, která má duši a počítá s veškerou budoucností, s celou věčností, po které touží, neboť nic dočasného a ohraničeného a omezeného ji nedovede upokojit: bytost stvořená k obrazu Božímu. „Dvojí práce roste pod našima rukama: Práce pro čas a pro věčnost“ (O. Březina). Ano, člověk hodný toho jména, pracuje v naději a pro naději, tedy v písních a v radosti. I malinké světlo přece ještě svítí.

Tak žil a pracoval Svatý Josef, tak pracuje a žije. V naději a pro naději. Neboť on pěstoval stromek a věděl, že už nebude na světě, až se mu bude říkati strom. A pěstoval jej nad lebkou Adamovou, to byla potrava jeho kořenů, a vyrostl strom Kříže, a roste a roste, a ptáci nebeští přilétají a bydlí v ratolestech jeho.

Svatý Josef neviděl tohoto Stromu, ale ochraňoval jej

a pěstoval, i když mu nebylo neznámo, že kořeny svými bude ssát sílu i z jeho vlastního srdce.

Svatý Josef nebyl v poměru příbuzenském k Ježíši Kristu, leda skrze Pannu Marii. Svátý Josef byl v tomto svazku cizincem; to byla jeho čistota. Od nejprvnějšího sloučení duše s tělem, od nejprvnějšího záchvěvu myšlenky Svátý Josef dělá místo Bohu Otci. Slovo Ježíše Krista „Co mně a tobě, ženo?“ poletovalo jak Noemova holubice nad zemí a mezi vodami potopy našlo jediné suché místo až v srdci Svatého Josefa. Panna Maria byla tak dokonale neznámá, že byla neznámá i sama sobě, a byl jí dán snoubenec, který byl tak dokonale neznámý, že byl neznámý i sám sobě. Krása Panny Marie byla tak skrytá, že ji neviděl ani první z padlých Andělů, inteligent inteligentů, veleduch Satan.

Poznání Svatého Josefa bylo mnohem a mnohem vyšší než poznání prvního z Andělů – lišilo se od něho jen tou pokorou –

A poněvadž svatý Josef byl tak zázračně pokorný, viděl a poznával, čeho vůbec nepoznával a neviděl Zlý duch. Svátý Josef viděl krásu Panny Marie, ale poněvadž ji viděl pro Boha (neboť tou měrou byla oslňující), neviděl ji sám pro sebe, a to tím méně, čím méně viděl své vlastní přednosti a dokonalosti. Kdyby byl Pannu Marii méně cenil a miloval, byl by i více viděl své vlastní přednosti a dokonalosti, ale on ji cenil, ctil a miloval tak spravedlivě, že sebe vůbec neviděl. Proto jsme řekli, že Svátý Josef nebyl knězem, ale je ochráncem kněží. A pěstounem. Kdyby svět mohl být bez Oběti, mohl by být i bez kněží

– kdyby mohl být bez Svatého Josefa! Bez radosti, bez písně, bez naděje! Je to vlastně veliké pokrytectví a přiznání k hrozné tajné vině, když člověk zoufá. Nebýti Svatého Josefa, mohl bys zoufat. Ale Bůh ho vyvolil, Bůh ho chtěl!

Kdo si zoufá, zastavuje práci. Svátý Josef nikdy neustal od práce, on v prvotním slova smyslu je dělník, jak to řekl Ježíš Kristus: Já dělám, i Otec můj dělá; *Pater meus usque modo operatur, et ego operor* (Jan 5, 17). Synem tesařovým, synem Josefovým byl Ježíš Kristus „mnín i jmenován“; možno tedy se domnívati, že nemyslil na svého Pěstouna, když řekl: Otec můj až dosud dělá? *Usque modo!* Otec nebeský dělá od věčnosti do věčnosti, kterak tedy je možno říci o něm *Usque modo* – až dosud? Ale velmi možno jest říci to slovo o Svatém Josefovi! On dávno již umřel, a *Filius Putativus*, domnělý Syn jeho říká: Otec můj pořád ještě dělá –. Dávno již umřel a pořád ještě dělá –

Ano, Svátý Josef žije v písni a v radosti, on pracuje, poněvadž doufá: Svátý Josef žije v naději, a naděje je strom, jehož kořeny prostupují minulost, ssají přítomnost, a haluze jeho se rozkládají do všech budoucností –

Co souvisí s Narozením Páně, jest naděje, něha, šetrnost. Je to od Boha jakási schvální nevědomost, nemožnost a omezenost. Proto Vánoce slaví kdekdo, i nevěrec, i bludař, ba i Žid –

A Svátý Josef náleží k Vánocům tak podstatně, že si ho od Jeslíček nemůžeme ani odmysliti. Je to vlastně klam. Bůh nemůže být mladý a starý a také nepracuje „až do-

savád", nýbrž věčný je a tak strašlivě věčný, že se nazývá *Starým: Throni positi sunt et Antiquus dierum sedit* – Starý dnů posadil se (Dan. 7, 9).

Mohli bychom se pozastaviti nad tím, že křesťanská tradice vyobrazuje a představuje Svatého Josefa jako starce. To neodpovídá skutečnosti, ale odpovídá to pravdě.

Ochraňuj, Pane, lid svůj a ode všech hříchů jej očisti: neboť žádné protivenství mu neuškodí, nebude-li mu vládnout žádná nepravost. *Nulla ei nocebit adversitas, si nulla ei dominetur iniquitas*. Takto se modlí Církev v pátek po Středě popeleční při nešporách. Co platí za rovnítkem, musí platit i před rovnítkem, přehodme to, a pravda doslova zní: Vládne-li člověku jedna nepravost, jedno protivenství mu uškodí. Ale ta jedna nepravost ovládá obvykle člověka celého, a tak mu de facto vládne každá nepravost, a proto také všechno mu škodí, není nic, co by mu neškodilo, ze všeho a ve všem má jen passiva, a není myšlenky, citu a díla, ve kterých by takový člověk nebyl záporný, neboť kdo zapírá dobro, může být kladným jen ve zlu: to je ten, kdo nic nemá, *qui nihil habet*, nihilista, o kterém praví Spasitel: „Kdo nemá, tomu se vezme i to, co má” (Mat. 13, 12). Naproti tomu, kdo má, tomu bude dáno a bude hojněji míti, *dabitur ei et abundantius habebit*. Tato abundantia, tento přírůstek, tato k holé existenci hojnost už není z nás samých, už je z druhé ruky, už je z milosti, jak vysvětluje Písmo: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; milujícím Boha

všechno přispívá k dobrému (Řím. 8, 28). Bůh tady na světě raději dává ze svých darů než sám ze sebe. Na věčnosti ze všech darů zůstane jenom Dárce, ale už tady na světě z jeho milosti mnohò duší poznalo, že všechny dary jsou v Něm.

Přírůstek, přídavek, *abundantius*, hojněji, *augmentum*, zveličení, rozhojnění, rozmnožení, takový jest obsah a význam a smysl jména *JOSEF*.

Mluvili jsme o negaci, o záporu a o passivech: to všechno jsou paraziti, cizopasníci na těle i na duchu člověka, nejjednodušším, nejprostším, nejnázornějším slovem zloději. Taková tasemnice, anebo takové jméni jsou zloději: žijí a tyjí jenom z cizího. A co říká Ježíš Kristus, když mluví o svém ovčinci a o svých ovcích? On už napřed a od věků do věků ví všechno, proto říká: Zloděj nepřichází, než aby kradl a zabíjel a hubil: „*fur non venit, nisi ut furetur et mactet et perdat*”. To jsou tři stupně passiva, záporu, popření, zrady a negace: krást, zabíjet a hubit – *furari, mactare, perdere*; žít z cizího, násilím odstraňovat překážky tohoto cizopasení, a hubit, to jest ničit zárodky, základy a všechny možnosti dalšího života, vývoje a veškeré práce. Toto jest poslední stupeň negace, toto jest tvář Satana, a hle, už je tady proti němu obličej Toho, jenž vyvrátil brány pekelné: Já jsem přišel, aby život měli a hojněji ho měli – *ut vitam habeant et abundantius habeant* (Jan 10, 10).

Ten, který takto mluví, mluví nejen slovem, nejen myšlenkou, nýbrž i každým hnutím svých očí a rukou, každým krokem, každým pohybem svých rtů, svým bdě-

ním i spánkem, každým svým činem nebo i nečinem, hrozbou, výtkou i mlčením, a každým historickým faktem, které se stalo a stane od počátku až do konce světa: všechno lze pominout, každého lze pominout, ale Ježíše Krista nelze pominout, poněvadž *Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil, quod factum est*; všechny věci skrze něho učiněny jsou, a bez něho nic není učiněno z toho, co učiněno jest. Pokud vůbec něco jest, jest jenom v Ježíši Kristu, skrze něho a pro něho; a čím více a dokonaleji něco jest, jest dokonaleji a více jenom skrze něho. Proto nás upozorňuje Apoštol národů: Ať jíte, nebo pijete, nebo *cokoli jiného činíte*, všechno k slávě Boží činite (I. Kor. 10, 31). Milujícím Boha všechno přispívá k dobru, oni ze všeho mají užitek, vždy větší a větší plus, a nejenom větší a větší zásluhu bez valné vlastní zásluhy: prostě už jen za svou stálost, za věrnost své vlastní existenci – větší a větší, niternější a niternější, vznešenější a vznešenější radost, až takovou radost, že důvěrně šeptá: *Domine, aut pati, aut mori* – Pane, už jen buď trpěti, anebo zemřít!

Takového si zvolil Pěstouna a zástupce Otce svého Ježíš Kristus. Trpěti, anebo zemřít. Svatý Josef zemřel před Utrpením Páně. On nebyl Vykupitelem, on byl jen Jeho Pěstounem. A jen do určitého věku. Jeho povinnost byla vyměřena jeho životem. A on tak dokonale vykonal svůj život, že v něm nezůstalo ani jediné mezerky v povinnosti. Povinnost a život se tu objemem i váhou docela kryly, rozsahem i obsahem. A přece ještě mimo to a nad to jméno Josef znamená Plus.

SVATÝ JOSEF

Napsal Jakub Deml, kněz Církve Římskokatolické.

Upravila a obrázek Svatého Josefa do dřeva vyryla

Marie Rosa Junová, která tuto knížku také svým

nákladem v dominikánské edici »Krystal« l. P. 1942

vydává. Vytiskl Jan Mucha ve Velkém Meziříčí

